Çevreye ilişkin sorunların ve politikaların dünyada ve Türkiye'de giderek önem kazandığı ve güncellik düzeyinin yükseldiği 1970'ten itibaren çevre konusunda yazılan kitapların sayısı da hızla artmıştır. Yayımlanan kitaplarda dikkat çeken özellik, her birinin çoğu kez, çevre sorunsalının belirli ve sınırlı birkaç yönü ile ilgilenmekle yetinmeleri ve de toplum bilimlerinin bütünsellik ilkesinin gerekli kıldığı kapsayıcılıktan uzak olmalarıdır. Toplumsal yapıyı etkileyen çevresel konuların ve sorunların bütünsel olarak tartışıldığı, dahası çevre alanında yaşananlar karşısında bir öngörü geliştiren bölümlerin yer aldığı bu kitap; 7 ana tema ve 29 bölümden oluşmaktadır. *Cumhuriyetin 100. Yılında Çevre ve Toplum-Endişe de var, umut da* isimli kitap; akademik çevrelerde haklı bir ilgi uyandıracak olma potansiyeli yanında, çeşitli düzeylerde çevre yönetiminde sorumluluk üstlenmiş olanlar için de bir başucu yapıtı değeri taşımaktadır.

Ruşen Keleş

EĞİTİM yayınevi
/egitimyayinevi
/egitimyayinevi
/egitimyayinevi
www.egitimyayinevi.com
siparişleriniz için: www.kitapmatik.com.tr

ISBN: 978-625-6658-76-9

Cumhuriyetin 100. Yılında

ÇEVRE VE TOPLUM

ENDİŞE DE VAR, UMUT DA

Editörler: Ali Ekber Gülersoy
Gazanfer Kaya, Aziz Şeker

EĞİTİM yayınevi

Cumhuriyetin 100. Yılında

ÇEVRE VE TOPLUM

ENDİŞE DE VAR, UMUT DA

Editörler
Ali Ekber Gülersoy, Gazanfer Kaya, Aziz Şeker

Ruşen Keleş'in Ön Sözüyle

Cumhuriyetin 100. Yılında

ÇEVRE VE TOPLUM

ENDİŞE DE VAR, UMUT DA

Editörler

Ali Ekber Gülersoy

Gazanfer Kaya

Aziz Şeker

EĞİTİM
yayınevi

CUMHURİYETİN 100. YILINDA ÇEVRE VE TOPLUM

ENDİŞE DE VAR, UMUT DA

Editörler: Ali Ekber Gülersoy, Gazanfer Kaya, Aziz Şeker

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)
Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)
Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam
Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı
Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-76-9
1. Baskı, Mayıs 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık
İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara
Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

CUMHURİYETİN 100. YILINDA ÇEVRE VE TOPLUM

ENDİŞE DE VAR, UMUT DA

Editörler: Ali Ekber Gülersoy, Gazanfer Kaya, Aziz Şeker
VIII+646 s., 160x240 mm
Kaynakça var, dizin yok.
ISBN: 978-625-6658-76-9

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM
yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

ilk okuyan siz olun
kitapmatik
internetteki kitapçınız

İÇİNDEKİLER

YAZARLAR ..... **VI**

ÖNSÖZ-Ruşen Keleş ..... **VII**

GİRİŞ VE BÖLÜMLER ÜZERİNE **1**

DİSİPLİNLER AÇISINDAN ÇEVRE

ÇEVRE ETİĞİ VE FELSEFESİ **19**
Kıvılcım Akkoyunlu Ertan, Birol Ertan

ÇEVRE BİLİMİ **35**
Ali Günay Balım, Erkan Özcan

ÇEVRE VE COĞRAFYA **55**
Sultan Baysan

ÇEVRE VE SOSYOLOJİ **73**
Muammer Tuna

ÇEVRE VE PSİKOLOJİ **91**
Erkin Sarı, Gözde Kıral Uçar

ÇEVRE, POLİTİKA VE EKONOMİ

ÇEVRE, KALKINMA VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK **111**
Süleyman Cengiz Ege, Nurettin Özgen

TÜRKİYE'DE TARIM POLİTİKALARI VE ÇEVRE **139**
Ela Atış, Havva Ece Salalı, Yarkın Akyüz

SU GÜVENLİĞİ POLİTİKALARI VE ÇEVRE GÜVENLİĞİ **155**
Dursun Yıldız

ÇEVRE VE ÖRGÜTSEL YAPI

TÜRKİYE'DEKİ ÇEVRE YÖNETİMİNİN 50 YILLIK SÜRECİ..... 185
Hikmet Kuran

ÇEVRE VE YEREL YÖNETİMLER..... 203
Kıvılcım Akkoyunlu Ertan

ÇEVRE HAREKETLERİNİN NİTELİĞİ VE ÇEVRECİ SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI..... 223
Yelda Bektaş

ÇEVRESEL SORUNLAR VE ETKİLERİ

ÇEVRE KİRLİLİĞİ VE TÜRKİYE.....237
Aslı Sade Memişoğlu

KATI ATIKLARIN ÇEVRESEL ETKİLERİ VE YÖNETİMİ..... 253
Elif Duyuşen Güven, Ayşegül Gürsoy

MADENCİLİK FAALİYETLERİ VE ÇEVRESEL ETKİLERİ.....271
Eşref Atabey

TÜRKİYE'DE ENERJİ POLİTİKALARI VE KAYNAKLARI AÇISINDAN ÇEVRE..... 295
Ebru Çokay, Serkan Eker

KÜRESEL ÇEVRE, İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE GEZEGENİN SINIRLARI.....327
Murat Türkeş

DOĞAL AFETLER VE ÇEVRE.....373
Binali Tercan

DEMOGRAFİK, SOSYOEKONOMİK VE TEKNOLOJİK AÇIDAN ÇEVRE

SANAYİLEŞME VE KENTLEŞME BAĞLAMINDA TÜRKİYE'DE ÇEVRE..... 395
Gazanfer Kaya, İlknur Dülger, Ali Ekber Gülersoy

KENTSEL DÖNÜŞÜM VE YAPILAŞMA BAĞLAMINDA ÇEVRE..... 413
Turgut Gümüşoğlu, Taner Topçu

NÜFUS VE ÇEVRE.....427
Faruk Alaeddinoğlu, Ramazan Okudum

ÇEVRE, İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE SAĞLIK..... 455
Fikriye Yılmaz

TURİZM COĞRAFYASI BAĞLAMINDAN TURİZM-ÇEVRE İLİŞKİLERİNE BAKIŞ 483
Gözde Emekli

ÇEVRE, TEKNOLOJİ VE TÜRKİYE..... 509
Nurdan Erdoğan, Kadir Demir

MEDYA VE EĞİTİMDE ÇEVRE

ÇEVRENİN MEDYADA TEMSİLİ VE TÜRKİYE..... 529
Filiz Göktuna Yaylacı

ÇEVRE EĞİTİMİ 547
Elif Dursun, Nevzat Gümüş, Ali Ekber Gülersoy

SANAT, EDEBİYAT VE SİNEMADA ÇEVRE

TÜRK SANATINA YANSIYAN ÇEVRE..... 565
Gökhan Eken, Şeyma Okutan

ÇEVRE BİLİNCİNİN OLUŞUMUNDA MÜZİK 587
Emine Dündar

EKOYAZIN ÜZERİNE SOSYOLOJİK DÜŞÜNMEK 607
Aziz Şeker

TÜRK SİNEMASI VE BELGESEL FİLMLERDE ÇEVRE 623
İhsan Koluaçık

YAZARLAR

Kıvılcım Akkoyunlu Ertan
(Prof. Dr., Ankara Üniversitesi)

Yarkın Akyüz (Dr., Ege Üniversitesi)

Faruk Alaeddinoğlu
(Prof. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi)

Eşref Atabey (Dr., Araştırmacı ve Yazar)

Ela Atış (Prof. Dr., Ege Üniversitesi)

Ali Günay Balım
(Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi)

Sultan Baysan
(Prof. Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi)

Yelda Bektaş
(Dr., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi)

Ebru Çokay (Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi)

Kadir Demir
(Doç. Dr., İzmir Demokrasi Üniversitesi)

Elif Dursun (Bilim Uzmanı ve Öğretmen)

Elif Duyuşen Güven
(Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi)

İlknur Dülger (Dr, Biyolog ve Öğretmen)

Emine Dündar
(Araştırma Görevlisi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi)

Süleyman Cengiz Ege
(Dr., MEB, Bilim ve Sanat Merkezi)

Gökhan Eken
(Prof. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi)

Serkan Eker (Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi)

Gözde Emekli (Prof. Dr., Ege Üniversitesi)

Nurdan Erdoğan
(Doç. Dr., İzmir Demokrasi Üniversitesi)

Filiz Göktuna Yaylacı
(Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi)

Ali Ekber Gülersoy
(Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi)

Nevzat Gümüş
(Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi)

Turgut Gümüşoğlu
(Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi)

Ayşegül Gürsoy
(Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi)

Birol Ertan (Doç. Dr., Araştırmacı ve Yazar)

Gazanfer Kaya
(Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi)

İhsan Koluaçık
(Dr. Öğretim Üyesi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi)

Hikmet Kuran
(Dr. Öğretim Üyesi, Kapadokya Üniversitesi)

Ramazan Okudum
(Dr. Öğretim Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi)

Şeyma Okutan
(Yüksek Lisans Öğrencisi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi)

Erkan Özcan
(Dr. Öğretim Üyesi, Dokuz Eylül Üniversitesi)

Nurettin Özgen (Prof. Dr., Ankara Üniversitesi)

Aslı Sade Memişoğlu
(Dr. Öğretim Üyesi, Dokuz Eylül Üniversitesi)

Havva Ece Salalı
(Dr. Öğretim Üyesi, Ege Üniversitesi)

Erkin Sarı (Dr., Selçuk Üniversitesi)

Aziz Şeker (Doç. Dr., Amasya Üniversitesi)

Binali Tercan
(Doç. Dr., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi)

Taner Topçu (Yazar)

Muammer Tuna (Prof. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi)

Murat Türkeş (Prof. Dr., Boğaziçi Üniversitesi)

Gözde Kıral Uçar
(Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)

Dursun Yıldız (Uzman, Su Politikaları Derneği)

Fikriye Yılmaz (Prof. Dr., Başkent Üniversitesi)

ÖNSÖZ

Çevreye ilişkin sorunların ve politikaların dünyada ve Türkiye'de giderek önem kazandığı ve güncellik düzeyinin yükseldiği 1970'ten itibaren çevre konusunda yazılan kitapların sayısı da hızla artmıştır. Yayımlanan kitaplarda dikkat çeken özellik, her birinin çoğu kez, çevre sorunsalının belirli ve sınırlı birkaç yönü ile ilgilenmekle yetinmeleri ve de toplum bilimlerinin bütünsellik ilkesinin gerekli kıldığı kapsayıcılıktan uzak olmalarıdır. Toplumsal yapıyı etkileyen çevresel koşulların ve sorunların bütünsel olarak tartışıldığı, dahası çevre alanında yaşananlar karşısında bir öngörü geliştiren bölümlerin yer aldığı bu kitap, 7 ana tema ve 29 bölümden oluşmaktadır. Ali Ekber Gülersoy, Gazanfer Kaya ve Aziz Şeker tarafından hazırlanan bu eserin, büyük bir özveri sonucu oluştuğundan kuşku yok.

Sayıları 40'ı aşkın bilim insanınca kaleme alınmış olan başlıkların yer aldığı bölümler, 1. Farklı disiplinler açısından çevre, 2. Çevre, politika ve ekonomi, 3. Çevre ve örgütsel yapı, 4. Çevresel sorunlar ve etkileri, 5. Demografik, sosyo-ekonomik ve teknolojik açıdan çevre, 6. Medya ve eğitimde çevre ve son olarak da 7. Sanat, edebiyat ve sinemada çevre olarak adlandırılmış bulunuyor. Çevre etiği ve felsefesinin yanı sıra, çevreye nüfus, coğrafya, toplumbilim, eğitim, psikoloji, ekonomi, yönetim bilimi ve sivil toplum kuruluşları açısından yaklaşan bölümlerin de yer aldığı kitapta, katı atıklar, madencilik, sağlık, enerji, turizm, teknoloji, su güvenliği, iklim değişikliği gibi göreceli olarak teknik nitelik taşıyan bölümlere de yer verilmiş. Daha da önemlisi, bu kitabın, başka çevre kitaplarının pek azında rastlayabildiğimiz bir özelliği de çevrenin medyada temsilinin yanı sıra, sanat, edebiyat ve sinema gibi kültür ve sanat dallarının bakış açılarından çevre sorunlarının bir değerlendirmeye konu yapılmakta olmasıdır. Le Monde Gazetesi'nin tanınmış yazarlarından Hervé Kempf'ın, benim Türkçe'ye çevirdiğim, yakında yayımlanacak olan ve *Yeryüzünü Kurtarmak İstiyorsanız, Kapitalizmden Uzaklaşınız* başlıklı kitabında da açıkça belirtilen savın, Çevre ve Toplum kitabına katkıda bulunan yazarlarca da büyük ölçüde paylaşılmakta olduğu dikkat çekmektedir.

Cumhuriyetin 100. Yılında Çevre ve Toplum-Endişe de var, umut da isimli kitap; akademik çevrelerde haklı bir ilgi uyandıracak olma potansiyeli yanında, çeşitli düzeylerde çevre yönetiminde sorumluluk üstlenmiş olanlar için de bir başucu yapıtı değeri taşımaktadır. Birçoğunu öğrencim ve uğraş arkadaşım olarak yakından tanımak şansına sahip olduğum yazarları ve bu değerli yapıtın yayımcılarını gerçekten kutluyor, kendilerine bundan sonraki çalışma yaşamlarında da başarılar diliyorum.

Prof. Dr. Ruşen Keleş

Ankara, 22 Nisan 2024